

4. Умисне банкрутство: теорія і практика субсидіарної відповідальності. Науково-практичний посібник / За загальною редакцією к.ю.н., судді Господарського суду Херсонської області П.Д. Пригузи, м.Херсон, 2020, 180 с.
5. Ніколаєв І. Удосконалення системи примусового виконання зобов'язань у виконавчому провадженні та процедурі банкрутства /І. Ніколаєв // Право України. – 2010. - №11. – С. 112-119.
6. Реформа системи банкрутства: сучасний стан та подальші перспективи. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми процедур банкрутства в Україні та міжнародний досвід врегулювання неплатоспроможності” (18 жовтня, 2019 р.).
7. Банкрутство – це для порядних. Газета «Закон і Бізнес», випуск №43 (1393) 27.10. – 02.11.2018.

УДК 347.44

Мірошніченко А.М.

д.ю.н., професор,

перший заступник Голови Державної служби України

з питань геодезії, картографії та кадастру

ЧИ ЗМІНЮЄ ЗАКОН ПРО ЕЛЕКТРОННІ ЗЕМЕЛЬНІ ТОРГИ ПРАВИЛА ЩОДО ПРОДАЖУ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК В ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО?

Законом № 1444 від 18.05.2021 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок на набуття права користування ними через електронні аукціони» (далі – Закон № 1444), що набув чинності 07.07.2021 року, встановлено порядок проведення земельних торгів у формі електронних аукціонів.

Водночас, правовідносини із проведення торгів, окрім положень Земельного кодексу України (далі – ЗКУ), на даний час врегульовані низкою

інших законодавчих актів, зокрема, Законами України «Про виконавче провадження» (ст. 61), «Про заставу» (ст. 21), «Про іпотеку» (ст.ст. 15, 41-50), Кодексі України з процедур банкрутства (ст.ст. 68-89) та ін. Можливі випадки, коли певні правовідносини підпадають під регулювання і Закону № 1444, і вказаних законів. І далеко не завжди положення різних нормативно-правових актів узгоджуються між собою.

Лише у випадку продажу у виконавчому провадженні Закон № 1444 прямо вирішує питання про співвідношення його норм як норм більш пізнього закону із існуючими правилами, передбачаючи, що його правила є обов'язковими при продажу «земельних ділянок, прав емфітевзису, суперфіцію на них державним виконавцем, приватним виконавцем під час виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження» (п. «в» ч. 1 нової ред. ст. 135 ЗКУ). Втім, навіть у цьому випадку наразі існують різні думки щодо того, як має бути встановлене співвідношення між новим законом та законодавством про виконавче провадження.

У випадку, коли прямої вказівки у більш пізньому законі немає – зокрема, у випадку колізії Закону № 1444 та Кодексу України з процедур банкрутства – юридична колізія, що виникає, є досить непростою з точки зору її вирішення. На одні й ті самі правовідносини поширюються приписи, вміщені до актів однакової юридичної сили. Більш пізня воля законодавця сформульована неоднозначно – відсутність прямої вказівки на зразок процитованого вище п. «в» ч. 1 ст. 135 ЗКУ може свідчити про те, що законодавець свідомо не хотів надавати перевагу Закону № 1444 у разі колізії. А може і не свідчити – для відповіді на поставлене питання необхідно вдаватися до тлумачення закону.

При цьому застосування т.зв. «змістовного» принципу вирішення колізій (*lex specialis derogat lex generalis*) у даному випадку утруднене, оскільки неочевидно, яку норму слід розглядати як спеціальну. Втім, якесь рішення в даному випадку все-таки слід обрати. Неочевидність питання про те, яке регулювання слід розглядати як «спеціальне», не означає, що на це питання не

можна знайти відповідь. Більш того, цю відповідь необхідно знайти неодмінно, адже без неї вирішити колізію буде просто неможливо.

Слід нагадати, що при вирішенні колізій між нормами однакової юридичної сили шляхом застосування змістовного принципу (*lex specialis derogate lex generalis*) необхідно діяти не механічно, визначаючи для кожної норми коло врегульованих відносин і надаючи перевагу нормі, в якій таке коло буде вузьчим, а саме змістовно, тобто оцінювати мотиви, якими мав би керуватися уявний ідеальний законодавець, формулюючи одне правило як таке, що має у разі колізії перевагу над іншим. Іншими словами, перевагу слід надати тій нормі, застосування якої дає більш розумний і справедливий результат.

Аналіз положень Кодексу процедур банкрутства (ст.ст. 68-89) свідчить, що Кодекс вичерпно (причому більш детально, ніж глава 21 ЗКУ) врегульовує всі питання проведення електронних торгів та пов'язаних із ними відносин, у т. ч. у випадку, коли продажу підлягає нерухоме майно, включаючи земельні ділянки (див., напр., ч. 4 ст. 77). При цьому в частині вимог до адміністратора електронної торгової системи між Кодексом і Законом № 1444 суперечності немає. Таким адміністратором на даний час призначено (див. п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 02.10.2019 № 865) ДП «Прозорро.Продажі» - той самий суб'єкт, який, як очікується, буде адміністратором у випадку із земельними торгами у формі електронних аукціонів за новими правилами. Саме таке рішення передбачене проектом відповідної постанови уряду².

Метою Закону № 1444, що відображена і у пояснювальній записці до Закону, і явно впливає із його тексту, є забезпечення можливості продажу земельних ділянок на електронних торгах (порівняно з передбаченим раніше порядком, що передбачав фізичну участь учасників у торгах). Цю задачу положення Кодексу з процедур банкрутства повністю вирішують. Аналіз тексту Закону № 1444 не дозволяє виявити будь-яких положень, які б могли вважатися

² Повідомлення про оприлюднення проекту постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання підготовки та проведення земельних торгів для продажу земельних ділянок та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису)» // <https://land.gov.ua/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-deiaki-pytannia-pidhotovky-ta-provedennia-zemelnykh-torhiv-dlia-prodazhu-zemelnykh-dilianok-ta-nabuttia-prav-korystuvannia-nymy-orendy-superfitsiiu-emfit/>

свідомим встановленням винятків або відмінних правил порівняно із нормами Кодексу України з процедур банкрутства.

З огляду на сказане, варто вважати, що підхід законодавця, який не встановив правила про обов'язковість застосування глави 21 ЗКУ до відносин із продажу майна в провадженні у справі про банкрутство (на відміну від відносин у виконавчому провадженні), був свідомим рішенням. Положення Кодексу України з процедур банкрутства, що є набагато більш детальними і вирішують значно ширше коло питань процедури продажу, ніж глава 21 ЗКУ, є спеціальними, і саме вони повинні застосовуватися при продажу земельних ділянок у провадженні у справі про банкрутство.

Водночас, існування «паралельного» регулювання проведення торгів (у т.ч. електронних) у різних процедурах – виконавчому провадженні, провадженні у справі про банкрутство, продажу конфіскованого майна, проведенні митних аукціонів тощо, видається невиправданим і шкідливим. «Паралельне» регулювання неминуче призводить до юридичної невизначеності та спорів, вирішення яких потребує витрачання значних зусиль і ресурсів держави та учасників обороту. Видається доцільним повернутися до ідеї уніфікованого врегулювання всіх відносин щодо проведення аукціонів в спеціальному законі – наприклад, Законі України «Про аукціони». Відповідний законопроект свого часу був розроблений Центром комерційного права і внесений Кабінетом Міністрів України на розгляд парламенту (р.н. 7002 від 19.07.2010). На жаль, до ухвалення тоді справа не дійшла, втім, подальший розвиток подій лише підтверджує доцільність комплексного та уніфікованого законодавчого врегулювання відносин із проведення аукціонів щодо різних видів майна та різних видів договорів.